

İş Kazaları ve Sonuçlarının Türkiye ve İstanbul Düzeyinde İncelenmesi

Yusuf YAMAN¹

Ali COŞKUN²

Geliş tarihi / Received: 29.08.2020

Düzeltilerek geliş tarihi / Received in revised form: 27.09.2020

Kabul tarihi / Accepted: 30.09.2020

Öz

Geleneksel üretim araçlarından modern üretim araçlarına geçişi sağlayan makineleşme, artan dünya nüfusunun ihtiyaçlarını karşılama ve daha fazla kâr getirme güdüsünün etkisiyle seri üretim yapan fabrikalaşmayı ifade etmektedir. Fabrikalarda birçok insan bir arada ve uzun mesai saatleri boyunca çalıştırılmaktadır. Bu nedenle iş kazaları da kaçınılmaz olmaktadır. Haliyle iş güvenliğini artırıp iş kazalarını azaltmak adına özellikle Almanya başta olmak üzere iş sağlığı ve güvenliği alanında günümüze varana kadar birçok gelişme olmuştur. Türkiye’de de bu yönde çalışmalar, Avrupa Birliğine adaylık sürecinin etkisiyle uyum yasaları kapsamında, hız kazanmıştır. Yasal düzenlemelerin iş kazalarının önlenmesi bağlamında nasıl sonuçlar verdiğinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu betimsel çalışmada Türkiye geneli ve İstanbul özelinde 2007-2018 yılları arasında meydana gelen iş kazası, iş kazası sonucu geçici iş göremezlik süreleri, işçiye veya hak sahiplerine bağlanan sürekli iş göremezlik geliri ve ölümlü iş kazalarının

¹ Dr, SGK Müdür Yardımcısı, yyamanankara@gmail.com

² Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Bilim Dalı, alicokun64@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4352-179X>

DOI: 10.17932/IAU.ABMYOD.2006.005/abmyod_v15i60002

içinde yer aldığı istatistiksel veriler incelenmiştir. Böylece 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun (İSG) iş kazalarını önlemedeki etkileri sorgulanmıştır. Sonuç olarak iş kazalarında azalmanın olmadığı ikincil verilerin kullanıldığı istatistiklerden anlaşılmıştır. Bu da iş kazalarının önlenmesinde yasal düzenleme ile birlikte iş yeri denetimi ve kontrolünün sıklaşması gerektiği göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: İş kazası, geçici iş göremezlik, sürekli iş göremezlik, ölümlü iş kazası

Investigation of working accidents and consequences at the level of Turkey and Istanbul

Abstract

Mechanization, which enables the transition from traditional means of production to modern means of production, refers to the industrialization that makes mass production with the effect of bringing more profit and the increasing world population meet their needs. In factories, many people are made to work together and for long working hours. For this reason, working accidents also become inevitable. As a result, the increase of working safety in the field of occupational health and safety on behalf of reducing working risks especially in Germany has developed. Turkey also in this direction under the influence of European Union harmonization law to speed has gained in the scope of work to speed the membership accession process. It is aimed to reveal the results of the legal regulations in the context of preventing work accidents. This descriptive study generally in Turkey and Istanbul in particular the work accidents occurred between 2007 and 2018 as a result of temporary incapacity period, statistical data to be including income and fatal occupational accidents connected to workers or rights holders were examined. Thus, the effects of the Occupational Health and Safety Law (OHS), enacted in 2012, number 6331, on the prevention of occupational accidents were questioned. Finally, from the statistics obtained using secondary data, it is understood that there is no reduction in occupational accidents. It has been

concluded that workplace inspection and control should be more frequent with the legal regulation in preventing work accidents.

Keywords: *Work accident, temporary incapacity to work, permanent incapacity to work, fatal work accident*

Giriş

İş kazaları çalışma hayatının önemli bir sorunudur. Özellikle sanayileşmenin hızlanması, kitlesel üretimin gelişmesi iş kazası olgusunu daha fazla gündeme getirmiştir (Akyıldız, 1999). İş kazasının yol açtığı insani ve maddi kayıplar, iş kazaları karşısında önlemler üzerinde düşünmeyi ve tedbir almayı gerekli kılmıştır. Bu noktada hatırlanabilecek ilk adımlardan birisi Almanya’da Bismark tarafından atılan bazı sosyal güvenlik adımlarıdır. Akabinde diğer bazı Batı ülkelerinde de benzer adımlar atılmıştır (Akyıldız, 2018). I. Dünya Savaşı akabinde, Milletler Cemiyeti ile birlikte Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO)’nun kurulması çalışma hayatına ilişkin standartların belirlenmesi bakımından önemli bir eşiktir. İLO çalışma hayatındaki sorunların aşılması yönünde çözümler oluşturmakta, bu kapsamda önerdiği reformların uygulamaya geçirilmesine çalışmaktadır. Türkiye’de İLO üyesi bir ülke olarak, söz konusu standartları hayata ne ölçüde geçirdiği hususunda değerlendirmelere konu edilmektedir (Nurdoğan, 2018).

İLO’nun belirlediği standartlar iş güvenliği ve işçi sağlığını iyileştirici rol oynasa da Türkiye’de iş kazalarının halen makul bir düzeye indiğini söylemek zordur. Esasen sorun Türkiye’ye mahsus da değildir (Akyüz vd. 2019). İş kazaları çalışma hayatının temel bir problemi olarak her ülkenin baş etmeyi hedeflediği bir sorundur. Kazanın insani - toplumsal - ekonomik maliyeti yalnızca hayatını kaybedenle sınırlı değildir. Hayatını kaybedenin ailesinden başlayarak toplumun genelini ilgilendiren, maddi ve manevi sonuçları olan bir olgudur.

Gerek dünyada gerekse de Türkiye’de uzun süredir iş kazaları gündem olmuş durumdadır. Türkiye’de iş kazalarına yönelik ilk hukuksal girişim 1921 yılında amele birliği ismiyle yayınlanan yasayla yapılmıştır. Kömür

ocaklarında çalışan işçilerin hastalanmaları halinde yerinde tedavisini öngören düzenleme kapsamında ilk yardım klinikleri kurulmuş ve işçilere acil yardım olanağı sağlanmıştır (Karakök, 2011). O günden bugüne Türkiye’de genel itibariyle sosyal güvenlik mevzuatıyla birlikte iş kazası mevzuatı da değişmiş, genişletilmiştir.

Bu çalışma, Türkiye’deki iş kazası istatistiki verilerine odaklanmaktadır. Olgunun çarpıcılığını ve önemini görmek adına İstanbul ve Türkiye örnekleri karşılaştırma unsuru yapılmıştır. İstanbul’un karşılaştırmaya konu olmasında, sahip olduğu nüfus yoğunluğu, istihdamdaki payı ve eğitim düzeyinin ortalanın üzerinde olması (Zaim, 1964; Kırımlı, 1996; MEB Yıllık İstatistikleri) etkili olmuştur.

Türkiye, çalışma hayatındaki standartları Avrupa Birliği’ne uyumlu hale getirmek adına 2012 yılında kabul edilen 6331 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği” (İSG) kanunu ile iş kazalarını önleme amacını hedefe koymuştur. Bu amacın karşılık bulup bulmadığı ayrıca iş kazalarına dair tablonun betimlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, 2007 -2018 dönemine ait iş kazası verileri ele alınacaktır. Bu verilerden elde edilen bulgular yorumlanacaktır.

İş kazası kavramı ve kapsamı

Sözlük anlamıyla kaza, can veya mal kaybına, zararına neden olan kötü olay olarak tarif edilmektedir. Kaza, nerede, nasıl, ne zaman olacağı belli olmayan fiziki ve-veya psikolojik bir olaydır (Emiroğlu, 2001). Bu kazanın işyerinde veya işyeri ile ilgili bir işi yaparken çalışanın başına gelmesi ise iş kazası olmaktadır. 5510 sayılı Kanun 13. Maddesinde yer alan tanım gereği çalışan doğrudan iş yaparken veya iş sürecinde meydana gelen kazalardır. Ayrıca işyerinin eklentileri (spor sahası, çay ocağı, dinlenme salonu gibi) içinde olan ve dinlenme zamanlarında meydana gelen kazalar da iş kazası sayılmaktadır. Örneğin bir işyerinin şoförü görevli olarak gideceği şehir dışından dönüşte istirahat için kalacağı otelde ayağı kayıp düşmesi halinde bu çalışan, iş kazası geçirmiş sayılmaktadır. Ayrıca bu ve buna benzer tüm

durumlarda işle ilgili geçen zamanlarda çalışanın başına gelen maddi ve manevi her olay iş kazası olarak kabul edilmektedir (Kılıkış, 2014; Akın, 2005; Canıklıoğlu, 2006; Aslanköylü, 2003; Çenberci, 1985).

İş kazası olgusu, bir taraftan meydana gelmesini önleyici tedbirler bakımından, diğer taraftan meydana gelmesini müteakip maruz kalanları destekleyerek mağduriyetleri gidermek bakımından iki yönlü bir husustur. Türkiye’de önleyici tedbirlerin çerçevesini çizmek bakımından atılan en dikkate değer adım 6331 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği”(İSG) kanunudur. Fakat elbette ondan önce de özellikle destek noktasında düzenlemeler mevcuttur.

2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı yasada iş kazası bahsinde, önemli oranda daha önceki yasal mevzuatı muhafaza etmiştir. İş kazasına uğrayan sigortalıya, durumuna göre geçici veya sürekli iş göremezlik ödeneği verilmesi, malul duruma düşmesi halinde malullük aylığı bağlanması, vefatı halinde hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanması gibi düzenlemeler mevcuttur.

İş kazası sonucunda sigortalı çalışana 5510 sayılı kanuna göre bazı haklar verilmektedir. Sigortalı, iş kazası sonucunda geçici olarak çalışmadığı her gün için kendisine prime esas günlük kazancın üçte ikisi oranında geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir. Ayrıca meslekte kazanma gücünün en az %10’unu kaybetmişse sürekli iş göremezlik geliri almaktadır. Son olarak çalışanın iş kazası sonucu ölmesi halinde hak sahiplerine aylık olarak ödenmek üzere emekli maaşı niteliğinde gelir bağlanmaktadır (5510, 2020). Bunlar daha ziyade iş kazasının oluşturduğu zararları hafifletmeye dönük maddi bir nitelik taşımaktadır.

Yöntem, bulgu ve yorumlar

Yöntem

Çalışmada betimleyici yöntem kullanılmıştır. Türkiye ve İstanbul’da meydana gelen iş kazası istatistiklerinin betimlemesini, tasvirini ortaya koyan bir araştırmadır. Betimleyici araştırma tipinde, çalışılan olgu ya da örneklem hakkında elde edilen veriler betimlenerek temel özellikleriyle tasvir edilir. Betimleyici araştırmada olgular arasında neden sonuç ilişkisi aranmaz, bazı temel istatistikler kullanılır. Frekans dağılımı, ortalama değerler gibi çeşitli istatistikler aracılığıyla incelenen örneklemin genel özellikleri ile

ortaya konmaktadır. Bu araştırma tipinde elde edilen veriler ve sonuçlar çerçevesinde benzer konuda yapılacak olan açıklayıcı araştırmalarda neye odaklanılması gerektiğine ilişkin ipucu sağlar. Betimleyici araştırmalar araştırmaya hipotezle başlamadıkları, olgular arasında nedensellik ilişkisi aramadıkları, açıklama ve tahmin amacına yönelik olmadıkları, çevresel koşulları kontrol altında tutmadıkları için nitel yöntemle yürütülürler (Arslantürk, 2016; Giddens, 2000).

Bulgu ve yorumlar

Türkiye genelinde 2020 yılı Nisan ayı itibari ile 4a'lı (SSK) olarak çalışan sayısı 15.352.768 kişi iken İstanbul'da 4.204.717 çalışandır (SGK, 2020). İş kazası ile ilgili tüm değişkenlere yönelik ayrıntılı istatistiki bilgiler SGK tarafından sürekli olarak kayıt altına alınmaktadır. Türkiye ve İstanbul'da 2007 ile 2018 yılları arasında meydana gelen iş kazalarına ait veriler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Türkiye ve İstanbul'da 2007 ile 2018 yılları arasında meydana gelen iş kazaları

Yıllar	Türkiye geneli iş kazaları			İstanbul'da iş kazaları		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2007	4.121	76.481	80.602	522	9.675	10.197
2008	3.594	69.369	72.963	459	8.030	8.901
2009	3.562	60.754	64.316	547	8.354	8.901
2010	3.892	59.011	62.903	597	7.394	7.991
2011	4.168	65.059	69.227	745	8.558	9.303
2012	5.781	60.090	65.871	880	8.570	9.450
2013	20.745	170.644	191.389	4.946	32.130	37.076
2014	28.174	193.192	221.366	7.144	39.415	46.559
2015	34.625	206.922	241.547	9.754	46.869	56.623
2016	44.953	241.115	286.068	12.174	57.463	69.637
2017	58.883	300.770	359.653	16.126	76.877	93.003
2018	76.677	354.308	430.985	22.330	94.584	116.914

Kaynak: SGK yıllık istatistikleri, erişim tarihi: 14.08.2020

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde cinsiyet açısından kadın erkek arasında sayısal farklar olduğu görülmektedir. İş kazası geçirenlerin çoğunluğu erkek çalışanlardan oluşmaktadır. Türkiye geneli 2018 yılında 354.308

erkek sigortalı iş kazası geçirirken aynı yıl 76.677 kadın çalışan iş kazası geçirmiştir. Benzer tablo İstanbul için de ortaya çıkmıştır. İstanbul'da 2018 yılında 94.584 sigortalı erkek iş kazası geçirirken aynı yıl 22.330 kadın sigortalı iş kazası geçirmiştir. İş kazası geçiren kadın sigortalılar erkek sigortalıların %20'si civarında görünmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında erkeklerin kadınlara göre iş hayatına katılma oranlarının daha yüksek olması bir faktördür. 2007 yılı itibariyle 4a kapsamındaki sigortalılar bakımından, erkek sigortalı sayısı kadın sigortalı sayısının yaklaşık üç buçuk katıyken, 2018 yılı itibariyle aradaki farkın iki katına kadar düştüğü gözlenmektedir (bkz. Tablo 5). Fakat yine de sigortalı erkek sayısının fazlalığı devam etmektedir. İş kazalarının erkekler arasında daha yüksek olmasının bir diğer nedeni, erkek sigortalıların ağır ve tehlikeli işlerde çalışıyor olmalarıdır (Karakaş, 2009). Ağır ve tehlikeli işler gibi, daha fazla risk içeren alanlarda kadınların çalışmasını yasaklayan düzenlemelerin bulunması, böyle bir tablonun meydana gelmesini etkilemektedir. Fakat elbette başka faktörleri de hesaba katmak, onlar üzerinden düşünmek gerekir. Ne var ki bu konu ayrı bir araştırma konusu olacaktır.

Aynı tablonun ortaya koyduğu bir başka husus iş kazası sayısının her yıl artmış olmasıdır. 2007'den 2018'e kadar geçen sürede iş kazalarının sayısı Türkiye genelinde 5 kattan fazla artmıştır. Aynı dönem itibariyle İstanbul'daki artış 10 kattan fazladır. Rakamların son derece yüksek olduğu açıktır. Fakat bu artışın aynı zamanda çalışma hayatını iyileştirmeye yönelik adımlarla birlikte değerlendirmek gerekir. Çünkü kayıt dışı istihdamın yaygın olduğu Türkiye'de iş kazalarının da kimi zaman kayda girmeyeceğini hesaba katmak gerekir. Esasen mevzuat değişikliğiyle yaşanan sonuçları da dikkate almak durumundayız. 2013 yılındaki iş kazası sayısı 2012 yılındaki iş kazası sayısının 4 katından daha fazladır. 2013 yılında gözlenen çarpıcı artış mevzuattaki değişimin etkisi bağlamında değerlendirmeyi gündeme getirmektedir. Bu noktada 6331 sayılı "İş Sağlığı ve Güvenliği" (İSG) Kanununun 2012 yılında yürürlüğe girdiğini vurgulamak gerekir.

Bu durum 6331 sayılı İSG kanununun getirmiş olduğu paradigma değişmesinden kaynaklanmaktadır. İSG kanunundan önce yani 2013 yılına kadar olan iş kazalarının bildirimini resmi işlemler tamamlandıktan sonra istatistiklerde yer

almaktayken, 2013 yılından itibaren işlemlerin tamamlanmasından bağımsız olarak kamu ve özel kurum ayrımı yapılmaksızın meydana gelen tüm iş kazaları istatistiklerde yer almıştır. Ayrıca iş kazası bildirimine sadece 4a sigorta koluna tabi (SSK'lı) olanlar bildirilirken 6331 sayılı kanunla 4a, 4b ve 4c ayrımı yapılmaksızın tüm sigorta koluna tabi olanlar iş kazası geçirmesi halinde bildirim zorunluluğuna tabi olmaları etken olmuştur.

Tablo 2: Türkiye ve İstanbul'da 2007 ile 2018 yılları arasında meydana gelen iş kazaları sonucu işçilere ödeme yapılan geçici iş göremezlik gün sayıları

Yıllar	Türkiye geneli iş kazası sonucu geçici iş göremezlik günleri			İstanbul'da iş kazası sonucu geçici iş göremezlik günleri		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2007	77.995	1.798.529	1.876.524	15.431	330.176	345.607
2008	75.323	1.719.723	1.795.046	15.410	285.992	301.402
2009	65.427	1.455.136	1.520.563	15.083	282.156	297.239
2010	67.665	1.387.890	1.455.555	16.013	259.633	275.646
2011	76.647	1.625.281	1.701.928	17.545	308.182	325.727
2012	93.024	1.504.217	1.597.241	20.543	283.746	304.289
2013	148.752	2.146.661	2.295.413	35.319	414.699	450.018
2014	148.669	1.917.293	2.065.962	33.264	377.369	410.633
2015	249.860	2.742.210	2.992.070	59.918	575.469	635.387
2016	308.247	3.145.455	3.453.702	69.188	648.928	718.116
2017	358.818	3.638.055	3.996.873	79.974	744.530	824.504
2018	226.817	2.261.184	2.488.001	43.378	429.375	472.753

Kaynak: SGK yıllık istatistikleri, erişim tarihi: 14.08.2020

Tablo 2'de 2007-2018 döneminde iş kazası neticesinde istirahate ayrılan işçilere geçici iş göremezlik ödeneği ödenen gün sayısını göstermektedir. Doktor raporuyla istirahate ayrılan sigortalı,

İş kazalarından dolayı geçici iş göremez duruma gelen sigortalıların Türkiye genelinde toplam 15.352.768 çalışan 4-a'lı sigortalıdan yılda %20 ve üzerinde (2017 verilerine göre 3.996.873 gün geçici iş göremezlik) sigortalının çalışmadığı ortaya çıkmaktadır. Geçici olarak iş görmeyen bu sigortalılara alıyor oldukları maaşlarının 3'te iki oranında ödenek verilmektedir. 2018 yılı için prime esas günlük kazancın 3'te 2'si günlük olarak verildiği düşünülürse,

günlük kazanç asgari 35,62 TL olur. Bu günlük kazancı 2018 yılındaki 2.488.001 iş göremezlik gün sayısı ile çarpılacak olunursa yıllık ödenen iş göremezlik miktarı ortaya çıkacaktır: 88.634.759,20 TL'dir. Haliyle gerek devlet bütçesi gerekse de iş gücünde büyük kayıplar olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği uyum süreci insancıl bir girişim olmakla birlikte üye olma olasılığı olan ülkelerin maddi olarak belli bir güce haiz olmasını veya önlem ve tedbir alınmamasından kaynaklı giderlerinin olmamasını isteyecek kadar da rasyonel bir özelliğe sahiptir (Kaya, 2013). Bu nedenle 187 numaralı "İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi" iş kazalarının önlenmesini istemesinde maddi etkenlere vurgu yapmaktadır (ILO, 2020). Ayrıca bu rakama Tablo 3'te ele alınan ve her yıl artış gösteren sürekli iş görmezlik için ödenen gelirleri de katarsak rakamın daha da yükseldiği görülecektir.

Tablo 3: Türkiye ve İstanbul'da 2007 ile 2018 yılları arasında meydana gelen iş kazaları sonucu sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanan sigortalı sayısı

Yıllar	Türkiye geneli iş kazası sonucu sürekli iş göremezlik sayısı			İstanbul'da iş kazası sonucu sürekli iş göremezlik sayısı		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2007	41	1509	1550	9	320	329
2008	41	1411	1452	10	328	348
2009	48	1620	1668	13	415	428
2010	64	1912	1976	12	399	411
2011	70	2023	2093	12	397	409
2012	68	1968	2036	13	383	396
2013	77	1509	1586	19	361	380
2014	57	1364	1421	13	291	304
2015	166	3267	3433	46	739	785
2016	248	4199	4447	34	797	831
2017	188	3799	3987	30	564	594
2018	214	3559	3773	44	536	580

Kaynak: SGK yıllık istatistikleri, erişim tarihi: 14.08.2020

İş kazası sigortalıda kalıcı hasarlara da yol açabilmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun uygun bulunduğu sağlık hizmet sunucuları tarafından tespit edilen iş gücü kaybı oranına göre, kazazedeye sürekli iş göremezlik geliri

bağlanmaktadır. Tablo 3'teki veriler sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısında 2015 yılında keskin bir artışı göstermektedir. İstanbul özelinde de 2015 yılı için benzer bir durum söz konusudur. Denilebilir ki, geçici iş göremezlik ödeneği alanlarda 2013 yılı itibariyle yaşanan keskin artış, sürekli iş göremezlik alanlar için 2015 yılında yaşanmıştır. Bu doğaldır. Çünkü iş kazasına uğrayanların önce tedavisi sürdürülmekte ve ancak bu tedavi sürecinin sonunda sürekli iş göremezlik kapsamına girip girmediği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla sürekli iş göremezlikte 2015 yılı itibariyle gözlenen keskin artışta, geçici iş göremezlikte 2013 yılında yaşanan keskin artışın etkisini hesaba katmak gerekir.

Tablo 4: *Türkiye ve İstanbul'da 2007 ile 2018 yılları arasında meydana gelen iş kazaları sonucu ölen işçi sayısı*

Yıllar	Türkiye geneli iş kazası sonucu ölen işçi sayısı			İstanbul'da iş kazası sonucu ölen işçi sayısı		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2007	14	1.029	1.043	3	167	170
2008	15	850	865	4	135	139
2009	24	1.147	1.171	10	247	257
2010	23	1.421	1.444	10	298	308
2011	32	1.668	1.700	5	297	302
2012	9	735	744	2	145	147
2013	24	1.336	1.360	5	213	218
2014	37	1.589	1.626	6	237	243
2015	33	1.219	1.252	2	239	241
2016	36	1.369	1.405	11	306	317
2017	29	1.604	1.633	5	325	330
2018	46	1.495	1.541	14	286	300

Kaynak: *SGK yıllık istatistikleri, erişim tarihi: 14.08.2020*

Tablo 4'te görüleceği üzere, ölümlü iş kazaları önemli bir yekûn teşkil etmektedir. Ölümlü iş kazaları, bazı yıllarda biraz düşüş gösterse de, çoğu yıllar artış kaydetmektedir. Düşüş gösteren yıllar dikkate alınsa dahi iş kazalarındaki ağır tablonun sürekliliğini gösterecek düzeydedir.

Ölümlü iş kazası neticesinde oluşan harcama yükü daha da artmaktadır. İş

kazası sonucu ölen her sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu bu giderini kusur oranına göre 5510 sayılı kanununun 21. Maddesine göre işverene rücu edebilmektedir. Bu noktada sosyal güvenlik sistemine binen yük nispeten azaltılmış olsa da, bütün toplum açısından bakıldığında kaçınılamaz bir yük durumundadır. İş kazası bireysel bir formda ortaya çıksa da sonuçları itibariyle sosyal bir fenomendir. Sigortalının iş kazası sonucu ölmesi halinde özellikle işveren büyük külfet ile karşılaşabilmektedir. Diğer taraftan ölen sigortalının eşi ve çocuklarının geleceğe dair beklentilerinde aile bireyinin eksikliğinden kaynaklı ailenin geri kalanları için manevi sorunlar oluşturabilmektedir.

Sigortalı sayısının artışı iş kazası sayısı ile doğru orantılı bir seyir izlemektedir. Haliyle Tablo 5, 4a kapsamındaki sigortalı sayısını göstermektedir.

Tablo 5: Türkiye ve İstanbul'da 2007 ile 2018 yılları arasında 4a'lı zorunlu sigortalı sayısı

Yıllar	Türkiye geneli 4a'lı zorunlu sigortalı sayısı			İstanbul'da 4a'lı zorunlu sigortalı sayısı		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2007	1.901.915	6.603.475	8.505.390			2.599.269
2008	2.028.462	6.774.527	8.802.989			2.688.981
2009	2.159.452	6.870.750	9.030.202			2.701.551
2010	2.431.667	7.599.143	10.030.810			2.986.050
2011	2.679.683	8.351.256	11.030.939			3.380.995
2012	2.981.779	8.957.841	11.939.620			3.538.860
2013	3.186.904	9.297.209	12.484.113	1.119.969	2.610.635	3.730.604
2014	3.497.127	9.742.995	13.240.122	1.217.199	2.754.265	3.971.464
2015	3.865.696	10.133.702	13.999.398	1.271.675	2.825.713	4.097.388
2016	3.825.218	9.949.970	13.775.188	1.268.510	2.781.562	4.050.072
2017	4.088.222	10.389.595	14.477.817	1.312.799	2.813.999	4.126.798
2018	4.333.469	9.895.701	14.229.170	1.370.434	2.671.231	4.041.665

Kaynak: SGK yıllık istatistikleri, erişim tarihi: 14.08.2020

Nüfus artışı ve ekonomik gelişmeyle birlikte sigortalı sayısının artması doğaldır. Sorun, iş kazalarının devam etmesi, üstelik çoğu zaman artmasıdır. Esasında çalışan sayısı arttıkça iş kazası sayısı da artar şeklinde düz bir

mantık ile bakmak doğru değildir. Bunun aksini gösteren örnekler vermek mümkündür. Almanya’da artan sigortalı sayısına rağmen iş kazalarında düşüş gözlenmektedir. Almanya’da 2008 yılında toplam iş kazası sayısı 943.999 iken 2016 yılında 862.983 vakaya düşmüştür. Bir diğer Avrupa ülkesi İspanya’da 2008 yılında toplam iş kazası sayısı 689.131 iken 2016 yılında 432.052’ye düşmüştür (Akyüz, 2019). Dolayısıyla iş kazasındaki artışı, sigortalı sayısındaki artışın doğal bir sonucu olarak görmek doğru değildir.

Ayrıca yapılan araştırmalar iş kazalarının büyük oranda önlenebileceği hususunu tespit etmiştir. Araştırmalar neticesinde iş kazalarının %50’sinin kolaylıkla önlenilecek nitelikte olduğu, %48’inin sistemli bir çalışma ile önlenileceği ve yalnızca %2’sinin önlenemez nitelikte olduğu ortaya çıkmıştır. Haliyle iş kazalarının önlenmesi için gerekli tedbiri alıp ve işçilere iş güvenliği ve işle ilgili gerekli eğitimi verilmesi durumunda iş kazalarını yüzde 98 oranında azaltmak mümkün görünmektedir (Tezel ve Kurt, 2009).

Sonuç

Çalışmada 2007 – 2018 dönemi itibariyle Türkiye’deki iş kazaları ele alınmıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu’nun istatistiklerinden çıkarılan veriler tablo halinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Tablolar incelendiğinde iş kazalarının Türkiye’nin çalışma hayatında önemli bir sorun olarak varlığını koruduğunu göstermektedir.

Kazaların önlenmesi ile ilgili birçok yasal düzenleme yapılmış ve Avrupa birliğinin etkisiyle 2012 yılında 6331 sayılı İSG kanunu çıkarılmıştır. Kanun, devlet, işveren ve işçiden müteşekkil paydaşlara bazı görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumluluk ve görevlerin yerine getirilmesi halinde iş kazası sayısında azalma olacağı umulmuştur. Bazı iyileştirmeler yaşanmakla birlikte halen sorunlu tablonun devam ettiği görülmektedir.

İş kazaları hem bizzat insan hayatına ve vücut bütünlüğü üzerinde zarar vermekte, diğer yandan ekonomik olarak devlete ve topluma ek yükler bindirmektedir. İş kazasına maruz kalan sigortalılara 2018 verilerine göre çok yüksek rakamlarda geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir. Kazazedelere iyileşme sürecinde ödenen geçici iş göremezlik ödeneği

ile %10 ve üstü iş gücü kaybına uğrayan sigortalılara ödenen sürekli iş göremezlik ödeneği ve ölümlü iş kazaları sonucu hak sahiplerine bağlanan aylıkların toplam maliyeti dikkate alındığında kayda değer bir bütçenin ortaya çıkacağı aşikârdır. İş kazaları bir yandan sigortalının hayatı üzerinde geri dönüşsüz etkiler oluştururken, diğer yandan ortaya çıkan giderlerle büyük maddi kayıplara yol açan bir olgu durumundadır. Hâlbuki iş kazalarının büyük oranda önlenebilir bir nitelik arz ettiği yapılan çalışmalarla tespit edilmektedir. Bu çalışma 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun amacına matuf olmadığı anlaşılmaktadır.

Kaynaklar

[1] Akyıldız, H. (1999). Dünyada Sosyal Güvenlik Reform Alternatif Reform Arayışları. *Deü Dergisi*, 197-214.

[2] Akyıldız, Y. (2018). Sosyal Yardım Uygulamalarında Paradigma Değişimi. *Akademik Bakış Dergisi*. Sayı: 65 Ocak Şubat 2018 Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi. ISSN:1694-528X. İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – Kırgızistan. <http://www.akademikbakis.org>.

[3] Akyüz, K. C.; Yıldırım, İ.; Akyüz, İ.; Ersen, N. (2019). Orman Ürünleri Sanayi Sektöründe İş Kazası ve Ölümlü İş Kazalarının Türkiye Ve Avrupa Birliği Ülkeleri Düzeyinde İncelenmesi, Artvin: *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 194, 197-199.

[4] Akın, L. (2005). Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Tasarısı'nın İş Kazası Tanımı. *İşveren Dergisi*.

[5] Aslanköylü, R. (2003). *Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yay.

[6] Arslantürk, Z. (2016). *Uygulamalı Sosyal Araştırma Metot ve Teknikleri*, 185-186, İstanbul: Çamlıca Yay.

[7] Caniklioğlu, N. (2006). 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun Kısa Vadeli Sigorta Kollarına İlişkin Hükümlerinin Kısa Bir Değerlendirilmesi. *İşveren Dergisi*.

- [8] Canıklıoğlu, N. (2006). Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli [1] Sigorta Hükümleri. *Çalışma Ve Toplum Dergisi*.
- [9] Çelik, A. (2002), *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Dönüşümü Ve Türkiye*, Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası, 2.
- [10] Çenberci, M. (1985). *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*, Ankara: Olgaç Mat. 120.
- [11] Çubuk, A. (1986), *Sosyal Politika ve Sosyal Güvenlik*, No. 21, Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayın, 155.
- [12] Emiroğlu, C. (2001). Çalışma Ortamında Kazalar ve Mesleki İlkyardım, 23, Ankara: Türk İş Yayınları.
- [13] Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, Ankara: Ayraç Yayınları, 53-59
- [14] Karakök, T. (2011). Zonguldak Kömür Havzasında Bir Yardım Sandığı: Amele Birliği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 7 (13), 351-367
- [15] Kaya, A. (2013). *Avrupa Birliği Hakkında Merak Ettikleriniz*, 15, 121, 133, 229, 273, İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- [16] Kılıkış, İ. (2014). İş Sağlığı ve Güvenliği. Bursa: Dora Basım-Yayım, 7-10
- [17] Kırımlı, Y. (1996). Türkiye’de Kadın ve Erkeğin Kırdı ve Kentte Ulaştığı Eğitim Seviyesi, İstanbul: *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 31, 358.
- [18] Nurdoğan, A. (2018). Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (UÇÖ-ILO) Yüzüncü Yıl Dönümü ve Türkiye İlişkileri, *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3 (4) , 78-95
- [19] Şimşek, A. (2015). Çalışma Hayatında Bildirimler, Sorumluluklar ve Yaptırımları. Ankara: Yaklaşım Yay.
- [20] Tezel, A. ve Kurt, R. (2009). *Sosyal Güvenlik Reformu*, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 169
- [21] Tuncay, A. C. ve Ekmekçi, Ö. (2005) *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Ankara: Beta Yayınları, 70-71
- [22] Tunçomağ, K. (1990), *Sosyal Güvenlik Kavramı Ve Sosyal Sigortalar*, 5.

Bası, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım

[23] Zaim, S. (1964). İstanbul İmalat Sanayiinde İstihdam Seviyesi ve İşgücünün Bünyevî Hususiyetleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt 24, sayı: 1-2, 194.

Kanun ve yönetmelikler

[1] İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İSG)(2012), No: 6331, Resmî Gazete, 28339

[2] Sosyal Sigortalar Kanunu (SSK). (1964) No 506.

[3] Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (2020). 5510 Sayılı Kanun 8. Madde

[4] Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü (22.6.1972). No: 506, Resmî Gazete, 14223 5, C:11, S:2504

[5] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), Kanun No:2709, Resmi Gazete: 09.11.1982/17863.

İnternet kaynakları

[1] Joint German Occupational Safety And Health Strategy (Gda), Occupational Safety And Health Objectives 2013 – 2018, [Http://Www.Gda-Portal.De/En/Objectives/Objectives2013-2018.Html](http://Www.Gda-Portal.De/En/Objectives/Objectives2013-2018.Html)(Erişim Tarihi: 16.08.2020).

[2] ILO (2012). ILO Tarihçesi https://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_372874/lang--tr/index.htm (Erişim Tarihi: 10.08.2020).

[3] ILO (2020). Ekonomik ve sosyal gelişme üzerindeki olumsuz etkilerini azaltma https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377312/lang--tr/index.htm (Erişim Tarihi: 16.08.2020).

[4] SGK yıllık istatistikleri http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari (Erişim Tarihi: 14.08.2020)